

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca Series *Humanistica*

humanistica.ro

Recenzie:

Mihail Sebastian, Jurnal francez. 17 ianuarie 1930 – 14 ianuarie 1931. Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2024, 306 pp., ISBN: 978-606-12-2027-4.

Mihaela Gligor

How to cite this article:

Gligor, Mihaela (2025) *Review of: Mihail Sebastian, Jurnal francez. 17 ianuarie 1930 – 14 ianuarie 1931. Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2024, 306 pp., ISBN: 978-606-12-2027-4.*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 23, pp. 207–208. DOI: 10.5281/zenodo.17655206

© 2025: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

Mihail Sebastian, *Jurnal francez. 17 ianuarie 1930 – 14 ianuarie 1931. Text integral*. Text îngrijit, note și comentarii de Alexandra Oprescu și Teodora Dumitru, Cuvânt înainte de Moshe Idel, Studiu critic postfațator de Teodora Dumitru, Fotografii de Mihai Manguilea, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2024, 306 p., ISBN: 978-606-12-2027-4.

Viața și opera lui Mihail Sebastian au fascinat mereu cititorii. Mulți au apreciat tăria de caracter a tânărului scriitor evreu care a acceptat, fără să crâcnească, o Prefață vădit antisemită scrisă de profesorul său, Nae Ionescu³. Publicat în 1934, romanul *De două mii de ani...* este o mărturie tragică asupra ascensiunii antisemitismului în Europa. Prefața antisemită a lui Nae Ionescu a generat cel mai important scandal din literatura noastră interbelică. Unii prieteni scriitorii au sărit în apărarea lui Sebastian, alții s-au îndepărtat de el după acest eveniment.

Cu toate acestea, Mihail Sebastian s-a impus în literatura română ca dramaturg cu piesele de teatru *Seaua fără nume*, *Jocul de-a vacanța* și *Ultima oră*. Jurnalul său intim, ținut între 1935–1944, a fost publicat postum, în 1996⁴. Originalul a fost scos din țară prin curier diplomatic de fratele său mai mic, Benu Sebastian, și a ajuns la Ierusalim, unde a produs vâlvă în 1972, când fragmente din el au fost publicate în chiar primul număr al revistei *Toladot*, dedicată studierii istoriei evreilor din România, ce a apărut pentru scurt timp (1972–1977) sub egida Institutului Dr. J. Niemirover, ce a funcționat în cadrul Universității Ebraice din Ierusalim⁵.

Jurnalul său din anii 1930–1931 a rămas nedescoperit până de curând, când a fost găsit întâmplător la Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București de către Alexandra Oprescu și Teodora Dumitru, cercetătoare la Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu” al Academiei Române. Publicat acum în volum, alături de un foarte important și extins studiu postfațator intitulat „Neurohtonizarea – o soluție de abordare indirectă a temei evreității în literatura lui Mihail Sebastian”, semnat de Teodora Dumitru, această extraordinară „carte-obiect” aduce noi dovezi despre parcursul intelectual și uman al lui Sebastian, despre munca sa și despre felul în care el este receptat azi, când, iată, jurnalele sale sunt cunoscute și generează dezbateri aprinse despre perioada interbelică și problema antisemitismului. „Caietul reprezintă însă mai mult decât un jurnal de creație, fie el și unul complex, cu multiple straturi și deschideri. Este și un jurnal de viață cotidiană, un document nu doar literar și literat, ci și un suport de calcule și de încercări grafice” (p. 6). „*Jurnalul francez* trebuie, apoi, considerat nu doar un etalon al (editării) variantei extrase din el, ci și un ghid hermeneutic, de interpretare a operei lui Sebastian, începând de la *Orașul cu salcâmi*” (p. 9).

Se cuvine amintită și feliicitată acribia celor două cercetătoare, redată inclusiv în *Nota asupra ediției*, unde sunt explicate toate semnele și simbolurile folosite în volum. Fără aceasta, lectura Jurnalului ar fi mult mai complicată, cartea urmărind și redând în paralel pasajele editate și inedite ale textului lui Sebastian, alături de numeroase note ce explică nu doar contextul, ci și luările de poziție asupra unui subiect sau altul. „Un astfel de manuscris nu poate fi nici citat la a doua mână, fără a fi consultat direct, nici citit din postura de partizan-executant-orb. Și, în general, dacă cineva descoperă o noutate, este dator (!) să o facă publică, să o introducă în circuit, astfel încât valoarea ei să fie atinsă. [...] Până la urmă, la atâția ani distanță, un roman și un jurnal de creație ce păreau recreative, ușurele, ajung să schimbe optica și să aducă un nivel de profunzime acolo unde nu se vedea mai mult decât o suprafață plană” (Alexandra Oprescu, p. 17).

³ Mihail Sebastian, *De două mii de ani...*, cu o Prefață de Nae Ionescu, București, Editura Națională Ciornei S.A., 1934.

⁴ Mihail Sebastian, *Jurnal, 1935–1944*, ediție îngrijită de Gabriela Omăt, Prefață de Leon Volovici, București, Editura Humanitas, 1996.

⁵ Pentru mai multe detalii despre cum a ajuns *Jurnalul* lui Mihail Sebastian la Ierusalim și ce efecte a avut publicarea unor fragmente din acesta în primul număr al revistei *Toladot*, vezi Mihaela Gligor și Miriam Caloianu (Editori), *Theodor Lavi în corespondență*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2012 [E-book, 2014, <http://www.editura.ubbcluj.ro/bd/ebooks/pdf/1673.pdf>] și Mihaela Gligor și Miriam Caloianu (Editori), *Intelectuali evrei și presa exilului românesc*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2013 [E-book, 2014, <http://www.editura.ubbcluj.ro/bd/ebooks/pdf/1672.pdf>].

Cât despre extinsul studiu postfațator al Teodorei Dumitru (177 de pagini din totalul de 306 pagini ale volumului), acesta introduce în dezbateră literară românească un concept deosebit de interesant: *neurohtonizarea* sau „neutralizarea etnică”. Este un concept cheie la care autoarea a ajuns coroborând datele din acele proze ale lui Sebastian care nu ating în mod direct și explicit tema iudaității cu informațiile oferite de unele fragmente inedite din jurnalul său francez: „Neurohtonizarea este activă, de altfel, în toate prozele lui Sebastian de până în 1934, când publică *De două mii de ani...*, și arată că tema evreității nu i-a fost niciodată indiferentă autorului; dar e sensibilă și în proza lui de după 1934 și chiar în teatru. În studiul de față m-am limitat totuși la investigarea modului în care acționează această soluție în literatura primului Sebastian, a operelor concepute între 1929 și 1933–1934, cărora jurnalul francez le este într-o mai mare sau mai mică măsură martor și companion” (Teodora Dumitru, p. 77).

Avem în față un volum extraordinar de captivant, ce aduce detalii foarte interesante ce explică și completează anumite imagini pe care cei familiarizați cu opera lui Mihail Sebastian le aveau deja. *Jurnalul francez* este o operă de artă și trebuie tratată ca atare. Fotografiiile paginilor caietului, realizate de Mihael Manguilea, vin să reafirme acest lucru. O confirmă și *Cuvântul înainte* excelent semnat de profesorul Moshe Idel, de la Universitatea Ebraică din Ierusalim.

Mihail Sebastian, cel care chiar de la primul său articol a făcut să curgă râuri de cerneală, mai are, încă, un cuvânt de spus. Publicarea acestui jurnal o dovedește cu prisosință.

Mihaela Gligor⁶

Gabriel Weston, *Alive: An Alternative Anatomy*, Jonathan Cape, 2025, 304 p., ISBN: 978-1787330610

Cartea *Alive: An Alternative Anatomy* a chirurgului și scriitoarei britanice Gabriel Weston (2025)⁷ este o intervenție binevenită în câmpul epistemologiei medicale critice. Volumul se construiește ca un act radical de resemantizare a corpului uman din interiorul discursului biomedical, meritând o lectură atentă din partea sociologilor și antropologilor medicali deoarece constituie o formă rară de reflexivitate a medicinei asupra propriilor mecanisme de cunoaștere și excludere. Lucrarea este înrudită cu demersul auto-etnografic și fenomenologic din lucrări precum *Body in Pain* (Scarry, 1985) sau *The Wounded Storyteller* (Frank, 1995), în care corpul bolnav nu este doar obiectul medicinei, ci naratorul unei povești ce conține adevăruri epistemice ireductibile la știința pozitivistă. Autoarea își propune să regândească anatomia umană dincolo de logica disecției, propunând o cartografiere narativă și afectivă a corpului, ce transcende granițele dintre soma și psyche, între obiectul medical și subiectul trăirii.

Weston ne amintește că, dincolo de aspectele biologice constitutive, corpul uman reprezintă și un teren subiectiv complet oculat sub masca rigorii științifice ce obiectivează experiența patologică. Procesele societale de medicalizare au fragmentat corpul în părți, simptome și măsurători, ștergându-i ancorarea socială și depozându-l de subiectivitate (Lock și Scheper-Hughes, 1987). Din poziția unui chirurg format în paradigma biomedicală, autoarea recunoaște valoarea științei medicale, dar denunță totodată felul în care aceasta „îngheață” corpul într-un registru exclusiv funcțional, neglijând dimensiunile afective, sociale și simbolice ale trupului: „Mă gândesc la cuvântul grecesc «skeleton», care înseamnă «uscăt» și descrie perfect modul deshidratat, lipsit de viață în care suntem instruiți, ca medici, să gândim nu doar despre oase, ci despre întregul corp” (Weston, 2025:21). Boala nu este trăită niciodată ca un eveniment pur biologic, ci ca o ruptură în continuitatea unei vieți, înnoțată cu identitatea, relațiile, istoria personală și așteptările pacientului.

⁶ Department of Socio-Human Research, “George Barițiu” History Institute of the Romanian Academy, Cluj-Napoca; ORCID: 0000-0003-1264-5503.

⁷ Realizatoare de emisiuni medicale pentru BBC. A devenit cunoscută în 2009 prin cartea ei *Direct Red: A Surgeon's Story*, finalistă la Costa Book Awards, în care a documentat experiențele ei de femeie într-un mediu chirurgical dominat de bărbați.